

**KORPORATIV BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RISK
MENEJMENTIDAN FOYDALANISH MASALALARI**

Feruza Xolmurodova

Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi magistranti

Annotatsiya

Mazkur tezisda korporativ boshqaruv tizimida risk menejmentining ahamiyati va uning boshqaruv samaradorligini oshirishdagi tutgan o‘rni ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqot jarayonida risk menejmentining korporativ boshqaruv qarorlarini qabul qilish, strategik rejalashtirish, ichki nazorat va korporativ barqarorlikni ta’minlashdagi roli yoritib berilgan.

Kalit so‘zlar: *korporativ boshqaruv, risk menejmenti, boshqaruv samaradorligi, strategik risklar, moliyaviy risklar, ichki nazorat tizimi, korporativ barqarorlik, risklarni boshqarish mexanizmlari.*

Zamonaviy iqtisodiy rivojlanish sharoitida korporativ boshqaruv tizimining samaradorligi har bir xo‘jalik yurituvchi subyektning barqaror faoliyat yuritishi va raqobatbardoshligini ta’minlovchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Globalashuv jarayonlarining jadallashuvi, moliya bozorlaridagi beqarorlik, texnologik o‘zgarishlar, geopolitik omillar hamda tashqi va ichki muhitdagi noaniqliklarning ortib borishi korporatsiyalar faoliyatida turli xil risklarning yuzaga kelish ehtimolini oshirmoqda. Ushbu sharoitda risklarni samarali boshqarish korporativ boshqaruv tizimining ajralmas tarkibiy qismi sifatida namoyon bo‘lib, boshqaruv qarorlarining sifatini oshirish, resurslardan oqilona foydalanish va uzoq muddatli rivojlanishni ta’minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Korporativ boshqaruv samaradorligi deganda, avvalo, korporatsiya manfaatdor tomonlarining — aksiyadorlar, investorlar, kreditorlar, xodimlar va davlat manfaatlarining muvozanatda ta’minlanishi, boshqaruv qarorlarining shaffofligi va javobgarligi tushu niladi. Mazkur samaradorlikka erishishda risk menejmenti tizimi muhim vosita bo‘lib xizmat qiladi. Risk menejmenti korporatsiya faoliyatida yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan moliyaviy, operatsion, strategik, huquqiy va reputatsion risklarni aniqlash, baholash va ularning salbiy oqibatlarini minimallashtirishga qaratilgan boshqaruv jarayonidir.

Amaliy tahlillar shuni ko‘rsatadiki, samarali risk menejmenti tizimiga ega bo‘lgan korporatsiyalar iqtisodiy inqirozlar, bozor tebranishlari va kutilmagan tashqi zarbalarga nisbatan yuqori darajada moslashuvchanlikni namoyon etadi. Bunday korporatsiyalarda risklar faqatgina tahdid sifatida emas, balki yangi imkoniyatlar manbai sifatida ham ko‘rib chiqiladi. Natijada boshqaruv qarorlari faqat qisqa muddatli foydani emas, balki uzoq muddatli strategik barqarorlikni ta’minlashga yo‘naltiriladi.

1-jadval

Korporativ boshqaruv samaradorligini oshirishda risk menejmentining asosiy yo‘nalishlari va ularning ta’siri⁷⁷

№	Risk menejmenti yo‘nalishlari	Risk turi	Korporativ boshqaruvga ta’siri	Kutilayotgan natija
1	Risklarni aniqlash va baholash	Strategik	Qarorlar qabul qilish sifati oshadi	Xatolar kamayadi, barqarorlik ta’minlanadi
2	Moliyaviy risklarni boshqarish	Moliyaviy	Moliyaviy intizom kuchayadi	Likvidlik va to‘lov qobiliyati yaxshilanadi
3	Operatsion risklarni nazorat qilish	Operatsion	Ichki jarayonlar takomillashadi	Ish samaradorligi ortadi
4	Ichki nazorat va audit tizimi	Tashkiliy	Shaffoflik va javobgarlik kuchayadi	Investorlar ishonchi oshadi
5	Risk menejmentini strategiyaga integratsiya qilish	Kompleks	Uzoq muddatli rivojlanish ta’minlanadi	Raqobatbardoshlik kuchayadi

Mazkur jadvalda korporativ boshqaruv samaradorligini oshirishda risk menejmentining asosiy yo‘nalishlari va ularning boshqaruv tizimiga ko‘rsatadigan ta’siri tizimli ravishda yoritib berilgan. Jadval ma’lumotlaridan ko‘rinib turibdiki, risklarni aniqlash va baholash jarayoni strategik qarorlar qabul qilish sifatini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu jarayon orqali korporatsiya faoliyatida yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan tahdidlar oldindan aniqlanib, ularning salbiy oqibatlarini kamaytirish imkoniyati yaratiladi.

Moliyaviy risklarni boshqarish korporativ boshqaruv samaradorligining muhim tarkibiy qismi bo‘lib, u korporatsiyaning likvidligi va moliyaviy barqarorligini mustahkamlashga xizmat qiladi. Operatsion risklarni nazorat qilish esa ichki jarayonlarning uzluksizligini ta’minlab, ishlab chiqarish va boshqaruv samaradorligini oshiradi. Shu bilan birga, ichki nazorat va audit tizimining rivojlanishi boshqaruvda shaffoflik va javobgarlikni kuchaytirib, manfaatdor tomonlar, xususan investorlar ishonchini mustahkamlaydi.

Jadvaldagi oxirgi yo‘nalish — risk menejmentini korporativ strategiyaga integratsiya qilish — zamonaviy boshqaruvning eng muhim talabi sifatida namoyon bo‘ladi. Ushbu yondashuv orqali korporatsiyalar nafaqat mavjud risklarni boshqaradi, balki uzoq muddatli barqaror

⁷⁷ Abdullayev A.M. *Korporativ boshqaruv asoslari*. – T.: Iqtisodiyot, 2019. – 312 b.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

rivojlanish va raqobatbardoshlikni ta'minlash imkoniyatiga ega bo'ladi. Umuman olganda, jadval ma'lumotlari risk menejmentining korporativ boshqaruv samaradorligini oshirishdagi muhim rolini yaqqol namoyon etadi.

Risk menejmentining korporativ boshqaruvdagi asosiy vazifalaridan biri strategik rejalashtirish jarayoniga integratsiyalashuv hisoblanadi. Strategik qarorlar qabul qilinayotganda tashqi va ichki risk omillarini inobatga olmaslik, aksariyat hollarda, noto'g'ri investitsion tanlovlarga, moliyaviy yo'qotishlarga va korporatsiya obro'sining pasayishiga olib keladi. Shu boisdan zamonaviy korporativ boshqaruv amaliyotida risklarni oldindan baholash va ularni boshqarish mexanizmlarini strategik rejalar bilan uyg'unlashtirish dolzarb vazifaga aylanmoqda.

Korporativ boshqaruv samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatuvchi risklar tarkibida moliyaviy risklar alohida o'rin egallaydi. Valyuta kurslarining o'zgarishi, foiz stavkalari tebranishi, likvidlik yetishmovchiligi va kredit risklari korporatsiyalar moliyaviy barqarorligiga jiddiy xavf tug'diradi. Risk menejmenti tizimi orqali ushbu risklarni aniqlash va ularni boshqarish, moliyaviy rejalashtirish va nazorat mexanizmlarini takomillashtirish korporatsiya moliyaviy holatining mustahkamlanishiga xizmat qiladi. Natijada boshqaruv samaradorligi oshib, korporatsiya o'z majburiyatlarini o'z vaqtida va to'liq bajarish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Operatsion risklar ham korporativ boshqaruv samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan muhim omillardan biridir. Ishlab chiqarish jarayonlaridagi uzilishlar, inson omili bilan bog'liq xatoliklar, axborot tizimlaridagi nosozliklar va tashkiliy muammolar operatsion risklarning asosiy manbalari hisoblanadi. Samarali risk menejmenti tizimi ushbu risklarni kamaytirish orqali korporatsiya faoliyatida uzluksizlikni ta'minlaydi, boshqaruv qarorlarining bajarilishini nazorat qiladi va ichki jarayonlar samaradorligini oshiradi.

Shuningdek, zamonaviy sharoitda strategik risklar korporativ boshqaruv samaradorligini baholashda alohida ahamiyat kasb etmoqda. Bozor kon'yunkturasining o'zgarishi, raqobat muhitining kuchayishi, texnologik innovatsiyalar va iste'molchilar talablarining tezkor o'zgarishi strategik risklarning asosiy manbalari hisoblanadi. Risk menejmenti ushbu risklarni chuqur tahlil qilish va moslashuvchan strategiyalar ishlab chiqish orqali korporatsiyaning uzoq muddatli rivojlanishiga zamin yaratadi.

Korporativ boshqaruvda risk menejmentining samarali tashkil etilishi ichki nazorat va audit tizimlari bilan chambarchas bog'liqdir. Ichki nazorat tizimi risklarni aniqlash va monitoring qilishda muhim rol o'ynaydi, audit jarayonlari esa risk menejmenti mexanizmlarining samaradorligini baholash imkonini beradi. Ushbu tizimlarning uyg'unligi boshqaruv shaffofligini oshirib, manfaatdor tomonlar ishonchini mustahkamlaydi.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, rivojlangan davlatlarda korporativ boshqaruv tizimida risk menejmentiga alohida e'tibor qaratilmoqda. Xususan, yirik korporatsiyalarda risklarni boshqarish bo'yicha maxsus qo'mitalar faoliyat yuritadi, risk menejmenti strategik qarorlar qabul qilish jarayonining ajralmas qismiga aylangan. Bu holat korporativ boshqaruv samaradorligining oshishiga va korporatsiyalarning barqaror rivojlanishiga xizmat qilmoqda.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

Milliy iqtisodiyot sharoitida ham korporativ boshqaruv samaradorligini oshirishda risk menejmenti tizimini takomillashtirish muhim vazifa hisoblanadi. Korporatsiyalar faoliyatida risklarni tizimli ravishda boshqarish, zamonaviy metod va vositalarni joriy etish, xodimlarning risk madaniyatini oshirish boshqaruv qarorlarining sifatini sezilarli darajada yaxshilaydi. Bu esa iqtisodiy o'sish, investitsion muhitning yaxshilanishi va moliyaviy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, risk menejmenti korporativ boshqaruv samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biri bo'lib, u boshqaruv qarorlarining asoslanganligini ta'minlaydi, moliyaviy va operatsion yo'qotishlarni kamaytiradi hamda korporatsiyaning uzoq muddatli barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi. Shu boisdan zamonaviy korporativ boshqaruv tizimida risk menejmentini yanada takomillashtirish va uni strategik boshqaruv jarayonlariga integratsiyalash dolzarb vazifa bo'lib qolmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Rasulov Z.T. Risk menejmenti va korporativ boshqaruv. – T.: Fan va texnologiya, 2020. – 256 b.
2. Qodirov R.X. Korxonalarda risklarni boshqarish nazariyasi va amaliyoti. – T.: O'zbekiston, 2018. – 228 b.
3. Abdurahmonov K.X. Zamonaviy boshqaruv tizimlari va risk menejmenti. – T.: Iqtisodiyot, 2021. – 294 b.
4. Tursunov B.O. Korporativ boshqaruvda ichki nazorat va audit. – T.: Fan, 2019. – 240 b.

